

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi

The Journal of Information and Documentation Studies

Sayı/Number: 3, Sayfa/Pages: 1-22, İstanbul, Bahar/Spring 2015

Basılı Nüsha ISSN: 1307-6655

Elektronik Nüsha ISSN: 2148-8975

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

Perception of Archival Internship Practices Among Istanbul University Information and Document Management Department Students: An Applied Research Study

Mehmet Fahri FURAT

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

m.f.furat@gmail.com

İshak KESKİN

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

ishakkeskin@gmail.com

Alındığı tarih: 15.02.2015; Kabul tarihi: 05.08.2015

Öz

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri (BBY) müfredatlarında yer alan derslerin kuramsal bir çerçevede öğretilmeleri ve uygulamalı eğitimle desteklenmeleri önemli bir sorundur. Müfredatın kuram ve uygulama alanlarının birbirlerini tamamlayacak ve bütüncül bir eğitim gerçekleştirilecek şekilde yürütülmesiyle bu önemli sorunun aşılabileceği açıktır. Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde işlenen kütüphanecilik ve dokümantasyon-enformasyon dersleri kadar, arşivcilik dersleri de benzer şekilde uygulamalı eğitim ile desteklenme gereksinimi içerisindedir. Türkiye’de arşivcilik eğitimine ilişkin uygulamalı eğitim sorunu, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin öğrencilerinin lisans eğitimleri süresi içinde gerçek-

leştirdikleri staj uygulamalarıyla çözülmeye çalışılmaktadır. Bu uygulamaların başarılarının ve eğitime katkılarının değerlendirilebilmesi ve çağın gereklerine göre sektör-üniversite uyumunun sağlanması önemli bir gereksinimdir. Bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü müfredat programında yer alan iki ayrı staj uygulamasından biri olan ve arşivcilik hizmet alanı uygulamalarını kapsamı içine alan “Staj Değerlendirmesi II” dersinin arşivcilik uygulaması yönü ve söz konusu stajı yapan örgün ve ikinci öğretim öğrencilerinin arşiv staj uygulamaları hakkındaki görüşleri uygulanan anketin sonuçlarına dayanılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Arşivcilik, staj, arşivcilik stajı, arşivcilik hizmet alanı, arşivcilik eğitimi.

Abstract

Teaching the courses which take part in the curriculum of Information and Document Management Departments within a corporate frame and supporting them with an applied training, is an important issue. It is obvious that this important issue can be resolved by having the curriculum's theory and application fields to complete each other and to actualize an integrated education. As well as the library science and documentation- informatics courses which are taught in Information and Document Management Departments in Turkey, archival science courses have the need of being supported with an applied training in similar way. The problem of applied training related with the archival science in Turkey, is tried to be solved with the internship practice which is actualized by the students of Information and Document Management Department within their undergraduate education. To measure the success of the internship practices is an important need in terms of evaluating the successes of these works and their contributions to the education and achieving the adaptation of sector-university according to the requirements of the era. In this study, “Internship Evaluation II” course which includes the practices of archival science service area and one of the two separate internship applications within the curriculum program of the Istanbul University, Faculty of Letters, Information and Document Management Department, is evaluated in terms of the archival science application aspect and the results of the survey which are made by the formal and evening education students who have completed their internships related with their opinions on the internship practices.

Keywords: Archival science, internship, archival internship, archival services, archival education.

1. Giriş

Staj uygulamaları, kuramsal bilginin pratik çalışma ile desteklenmesi gereken meslekler için eğitim-öğretim sürecinin temel bir parçası olarak değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu konunun gelişmiş ülkelerde erken tarihlerden itibaren tartışıldığı bilinmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 20. yüzyılın ilk çeyreğinde kütüphane ve bilgi bilimi eğitiminde pratik deneyimin rolünün tartışılması (Bird ve Crumpton, 2014, s. 89), konunun bilgi kurumları temelinde erken

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

tarihlerden beri gündemde olduğunu göstermektedir. Bu yönü ile staj uygulamaları, ülkemizde Bilgi ve Belge Yönetimi alanı içerisinde birlikte yürütülen arşivcilik, dokümantasyon-enformasyon ve kütüphanecilik meslek eğitimini yakından ilgilendirmekte ve müfredat programlarındaki önemli başlıklardan birini oluşturmaktadır.

Türkiye’de arşivcilik hizmet alanı eğitimi için özel arşivlerde ve kurum arşivlerinde yapılan staj uygulamalarına ait gerekliliklerin ve gördükleri eğitim gereği uygulamalı öğrenim yapmaları zorunlu bulunan stajyer öğrencilere sağladığı kazanımların tartışıldığı, staj formatlarına ilişkin tespitlerin yapıldığı, yaklaşımların değerlendirildiği ve yeni önerilerin yer aldığı akademik çalışmalar yapılmamıştır. Bu çerçevede arşivcilik hizmet alanında gerçekleştirilen staj uygulamalarına ilişkin yapılacak bir akademik araştırmanın gerekliliği ve eksikliği hissedilmiştir. Bu nedenle İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (BBY) müfredat programı gereğince staj uygulamalarını 2013-2014 eğitim-öğretim yılında (altıncı sömestr sununda) tamamlamış olan dördüncü sınıf (birinci ve ikinci öğretim) öğrencileri üzerinde anket tekniği kullanılarak bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bölümün söz konusu eğitim-öğretim yılı içerisinde stajlarını tamamlayan birinci ve ikinci öğretim öğrencilerinin tamamı tarafından cevaplanan anketler ile arşiv kurumlarında gerçekleşen staj uygulaması hakkındaki görüşlerinin, kazanımlarının ve değerlendirmelerinin, üniversite, öğrenci ve staj yeri bağlamında farklı noktalardan algılanması amaçlanmıştır; öğrencilerin söz konusu staj çalışmasıyla ilgili düşünce, tutum, beklenti ve taleplerinin ölçülmesi hedeflenmiştir.

Anket uygulamasında yönlendirilen sorular, staj koordinatörlüğü, staj süre ve sayısı, meslek ve meslektaş algısı, stajyer değerlendirmesi ve staj uygulaması hakkında genel görüşler olarak gruplandırılmış; stajda yapılan işlerin niteliği ve öğrenci beklentilerinin ne ölçüde karşılandığı sorulmuştur. Bu çalışma, dört yıl boyunca “Staj Değerlendirmesi II” dersi bünyesinde yapılması planlanan bir anket serisinin ilkinin oluşturmakta olup, ilk yıl bulgularından bir bölümü seçilerek çalışmamız kapsamında değerlendirilmiştir.

2. Arşiv Kurumlarında Staj Uygulamaları

Stajlar bir öğretim yöntemidir ve öğretim sürecinin bir parçası olarak işlev görmektedir. Bu süreç, öğretim kurumu, staj yeri ve öğrenci arasında tam bir işbirliği kurularak gerçekleşmekte ve belli bir süreç sonunda tamamlanmaktadır. Öğrenme süreci, gerçekleşmesi gereken karşılıklı dayanışmayı yansıtır, bu süreç sonunda öğrenci kritik düşünme yeteneğinin farkına varır ve öğrenim hayatın boyunca kazandığı becerileri kavrama fırsatı bulur (Brodie ve Irving, 2007, s. 15). Staj süreci içinde -eğitimi süresince aldığı teorik öğrenimini uygulamayla pekiştiren ve mesleki uygulamaya yönelik deneyim kazanan- öğrenci, öğretim kurumu ile staj yerine karşı sorumludur ve onların denetimi altında uygulama eğitimini tamamlamaktadır.

Arşivcilik eğitiminin temel öğretim yöntemlerinden birisi olan stajların çeşitli şekillerde tanımları yapılabilir. Ancak arşivlerdeki staj uygulamaları, -en geniş anlamda- eğitim kurumlarında gerçekleştirilme imkânı olmayan uygulamalı çalışmaların sınıf dışı ortamlara taşınarak, öğrencilerin “işyeri temelli öğrenme” yoluyla gözlem ve uygulamaya dayalı olarak ilk elden deneyim kazanmasını amaçlayan çalış-

malar olarak kabul edilebilir. “Yapısal, denetlenen ve lisans ve lisansüstü öğrencilerin deneyim ve bilgi kazanmak için bir arşiv kurumu veya departmanı içerisinde görev ve sorumluluk ifa ettikleri kısa dönemli programlar (Criteria for an experience..., 2014)” olarak öğrencilere uygulamalı deneyim kazanma şansı, kariyer yolları için düşündükleri mesleki alanlarda bağlantılar yapma ve yeteneklerini değerlendirme imkânı veren (Position statement: U.S. internships a definition..., 2014) ve arşivcilik eğitim sürecinin bir parçası olan staj uygulamalarını, “üniversite ders ortamı dışındaki farklı arşiv ortamlarında, öğretim kurumu - staj yeri (arşiv kurumu / departmanı) işbirliği ve denetimi altında, farklı sürelerde (bir ay, altı hafta ve bir sömestre vb. (Gaus, 1998, s. 30; Keskin, 2003, s. 162) gerçekleşen, öğrenciye üniversitede edindiği kuramsal bilgileri pekiştirmesini sağlayarak uygulama imkânı tanıyacak şekilde, gözlem ve uygulamaya dayalı olarak mesleki deneyim kazandırmayı amaçlayan öğretim yöntemidir” şeklinde tanımlamak da mümkündür. Bu çalışmaların süreleri, eğitim kurumunun faaliyet gösterdiği ülkenin eğitim sistemine ve öğretim kurumunun mesleki ihtiyaçları çerçevesinde farklılıklar gösterebilir. Bu yöntemin Türkiye’deki uygulaması, lisans döneminde gerçekleştirilmesi zorunlu olan ve sayısı üniversite müfredatına bağlı bir veya iki kez olarak belirlenebilen¹ sınıf dışı meslek ortamlarında, hizmet alanına ait uygulamaların öğrenci tarafından fiilen gerçekleştirilmesi şeklindedir.

3. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde Staj Uygulamaları

Türkiye’de Kütüphanecilik, Arşivcilik ve sonrasında Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin kuramsal öğretimlerini uygulama eğitimi ile desteklemek üzere staj programlarını hayata geçirme süreçleri ayrıca incelenmesi gereken bir konudur. Bu alanla ilgili ilk yaklaşımların kütüphanecilik merkezli olması nedeniyle staj uygulamalarının da Kütüphanecilik Bölümleri çatısı altında ve kütüphane ağırlıklı bilgi kurumlarında gerçekleştirildiği kolaylıkla varsayılabilir. Bununla birlikte, bazı Kütüphanecilik Bölümü öğrencilerinin staj uygulamalarını -yapılmış bir bilimsel çalışma olmamakla birlikte- alanın diğer paydaşı olan arşiv kurumlarında yaptıkları söylenebilir.

Lisans döneminde yapılan staj(lar)ın pratik fayda, kazanım ve verimliliklerinin sorgulandığı bu çalışmada, öncelikle Bilgi ve Belge Yönetimi alanında eğitim-öğretim faaliyeti yürüten farklı üniversitelerdeki bölümlerin staj uygulamalarının sayılarının ve müfredattaki ağırlıklarının -yüzeysel de olsa- incelenmesi gerekli görülmüştür. Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin staj uygulamalarının akademik ders programları kapsamında nasıl şekillendirildiği Tablo 1’de açıklanmıştır. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında öğrenci kabul eden Çankırı Karatekin, Kastamonu ve Yıldırım Beyazıt Üniversitelerinin Bilgi ve Belge Yönetimi

¹ Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde gerçekleştirilen staj uygulamaları bir veya iki kez yapılmaktadır. Her bir stajın süresi 21 (21+21=42) iş gününden oluşmaktadır. Öğrenci, bir staj uygulamasının söz konusu olduğu Bölümlerde arşiv, kütüphane ve dokümantasyon merkezi tipindeki kurumlardan birinde staj uygulamasını tamamlamaktadır. İki staj uygulamasının söz konusu olduğu Bölümlerde ise, staj uygulamasının biri arşiv kurumunda gerçekleşmektedir.

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE
ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-**

Bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler henüz staj uygulama aşamasına gelmediklerinden, bu üniversitelerin staj uygulamalarına dair bir değerlendirme yapılmamıştır.

Tablo 1: Türkiye'deki üniversite müfredatında "Staj" dersleri ve uygulamaları.

Üniversite	Yarıyıl	Teorik	Pratik	AKTS	Adet	Staj uygulamasının yapıldığı zaman aralığı	Süre
Ankara Üniversitesi ²	5	-	4	3	2	15 Haziran-14 Eylül	21 gün (Cumartesi Pazarlar dâhil, resmi tatiller hariç)
	7	-	4	3		15 Haziran-14 Eylül	
Atatürk Üniversitesi	-	-	0	2	1	15 Haziran-14 Eylül	20 gün (Cumartesi Pazarlar dâhil, resmi tatiller hariç)
Hacettepe Üniversitesi ³	8	0	8	11	1	Bahar dönemi	14 hafta (Çarşamba, Perşembe ve Cuma günleri)
İstanbul Üniversitesi ⁴	5	2	0	4	2	15 Haziran-14 Eylül	21 gün (Cumartesi Pazarlar dâhil, resmi tatiller hariç)
	8	2	0	4		15 Haziran-14 Eylül	
Marmara Üniversitesi ⁵	5	0	2	6	2	15 Haziran-14 Eylül	20 gün (Cumartesi Pazarlar dâhil, resmi tatiller hariç)
	7	0	2	6		15 Haziran-14 Eylül	

Tablo 1'de görüldüğü üzere Ankara, İstanbul ve Marmara Üniversitelerinde staj sayısı iki olarak belirlenmiştir. Bilindiği gibi, bilgi kurumları farklı hizmet alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu bakımdan, bu üniversiteler, öğrencilerinin farklı alanlarda hizmet sunan bilgi kurumlarının işleyişlerini daha yakından takip edebilmelerini sağlamak açısından, iki staj dönemi geçirmelerini uygun bulmuşlardır. Ankara Üniversitesi programında yer alan stajlardan ilki dördüncü yarıyıl sonunda halk kütüphanelerinde; ikincisi ise altıncı yarıyıl sonunda araştırma kütüphaneleri, kurum kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve arşivler ile dokümantasyon - enformasyon merkezlerinde (Stajlar, 2014; Efe, Zan ve Binici, 2014, s. 176), İstanbul Üniversitesinde, stajların ilki dördüncü yarıyıl sonunda kütüphane türlerinin tamamında ve dokümantasyon - enformasyon merkezlerinde; ikincisi ise, altıncı yarıyılın sonunda ve bütün arşiv türlerinde, Marmara Üniversitesinde ise, stajların ilki dördüncü yarıyıldaki kütüphane türlerinin tamamında ve dokümantasyon/enformasyon merkezlerinde ikincisi ise, altıncı yarıyılın sonunda ve bütün arşiv türlerinde gerçekleştirilmektedir.

Çalışma; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde altıncı yarıyılın sonunda uygulanmakta olan, -Bölüm programına özgü olarak- arşiv kurumları ve arşivleri meslek profesyonelleri tarafından yönetilen kuruluşların arşivlerinde "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Zorunlu Staj Yönergesi"ne uygun olarak gerçekleştirilen staj uygulamasını konu edinmiştir. Arşivlerde yapılan söz konusu staj uygulamaları, arşiv kurumlarının farklı tür ve hizmet alanlarında öğrencilerin deneyim kazanmalarını hedeflemektedir.

² (Anadal eğitim programı zorunlu dersleri, 2014)

³ (Ders tanım ve içerikleri, 2014)

⁴ (Bilgi ve Belge Yönetimi lisans programı, 2014)

⁵ (Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ders bilgi paketi, 2014)

Stajların değerlendirme işlemleri İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Staj Komisyonu ile Fakülte ve Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Staj Koordinatörleri tarafından yapılmaktadır. “Staj Değerlendirmesi II” dersinin yürütülmesinden sorumlu Staj Koordinatörü, arşiv stajının gerçekleştirildiği kurum tarafından staj yapan öğrenci adına düzenlenmiş ve kapalı zarf içerisinde Staj Koordinatörü’ne teslim edilen “Öğrenci Staj Değerlendirme Formu”nu ve öğrencinin arşiv stajı boyunca günlük olarak doldurduğu “Öğrenci Staj Defteri”ni değerlendirerek, öğrencinin arşiv stajı süresince üstlendiği sorumlulukları, yaptığı işleri, staj yeri iş disiplini, kişisel ve mesleki becerilerini, işe olan motivasyonunu ve mesleki bilgisini dikkate alarak staj notu vermektedir. Staj Koordinatörü, öğrencinin başarı durumunu ölçmek için, ilgili kurum raporu ve stajyerin tuttuğu “Öğrenci Staj Defteri”nin yanı sıra öğrenciyle staj uygulaması hakkında sunum izlemesi ve değerlendirme görüşmesi de yapmaktadır. Bu görüşme; Bölüm müfredatı sekizinci yarıyıl dersleri arasında bulunan “Staj Değerlendirmesi II” dersi kapsamında yapılarak staj uygulaması notlandırılmaktadır. Staj Koordinatörü, öğrenciler tarafından yapılan staj uygulamalarını, staj dönemi sonunda “başarılı” veya “başarısız” olarak değerlendirmekte; sonuçta staj uygulamasına yönelik öğrenci faaliyetlerinin tümü eğitim kurumunun yetkili birimine bildirilmekte, öğrenci başarısı bu şekilde değerlendirilmektedir.

4. Arşiv Öğretiminin Bir Parçası Olarak Staj Uygulamalarının Amacı ve Yararları

4.1. Arşiv Uygulamalarının Amaçları

Arşivcilik eğitimi gören öğrencilerin, öğrenimleri sırasında öğrendikleri teorik bilgiyi pratiğe aktarmaları ve bu teorik bilginin uygulamadaki başarısını tecrübe etmeleri arşiv kurumlarında gerçekleştirilen staj uygulamalarının en başta gelen amaçlarındandır. Bu stajlar, öğrencilere gelecekte içinde bulunacakları çalışma ortamının farkına vararak ilk mesleki tecrübe kazanma, akademik program sırasında alınan teorik bilgileri uygulamaya koyma, mesleki motivasyonu (heveslendirmeyi) sağlama gibi konularda önemli yararlar sağlamaktadır.

Müfredat programında yer alan dersleri alarak kendisine gerekli mesleki teorik bilgiyi edinmiş bir BBY bölümü öğrencisi, yaptığı stajlar ile mesleki iş ve işlemlerin nasıl yerine getirilmesi gerektiği, arşivlerdeki çalışma düzeni, kurum kültürü, kurumsal iletişim becerileri ve -mesleki işlemlerin yürütülmesi sırasında- alanda yararlanılan araç-gereçlerin ve bilgi teknolojilerinin nasıl kullanılabileceği konularında belli bir beceri kazanmış olmaktadır.

Arşivlerde yapılan stajlar, -yukarıda sayılanlardan hareketle- bir takım genel ve özel eğitimsel amaçların hayata geçirilmesine de hizmet etmektedir. Arşivlerde gerçekleştirilen stajların genel amaçları şu şekildedir:

1. Öğrencinin çalışma hayatına ilişkin sorumluluk duygusunun geliştirilmesinin sağlanması.
2. Öğrencinin (çalışma arkadaşlarına, yöneticilerine ve hizmet kitesine yönelik) iletişim becerilerinin geliştirilmesinin sağlanması.
3. Öğrencinin mesleki becerilerin geliştirilmesinin sağlanması.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

4. Öğrencinin edinmiş olduğu mesleğe ilişkin teorik bilgisinin uygulamaya yönelik olarak sınanmasının sağlanması.
5. Öğrencinin mesleğin toplumsal konumunu ve önemini gözlemlemesinin sağlanması.
6. Öğrencinin kurum kültürünü öğrenmesinin sağlanması.
7. Öğrencinin kabiliyetlerini ve karakterine ve beklentilerine uygun çalışma sahasını keşfetmesinin sağlanması.

Bu bağlamda, arşiv stajının iki temel amacı bulunmaktadır: (1) Eğitim sırasında öğrenilen teorik bilginin uygulanması ve (2) bu bilgidен sentezlere ulaşılması.

4.2. Arşiv Uygulamalarının Yararları

Arşivcilik hizmet alanı uygulama yoğun bir ortamdır. Staj süresince derslerde öğrenilen teorik bilginin sınanması, ilk mesleki deneyimlerin kazanılması, mesleki motivasyonun sağlanması ve özgüvenin kazanılması, mesleki becerilerin gelişmesi ve sorumlulukların edinilmesi arşiv uygulamalarının öğrencilere sağladığı yararlar arasındadır.

Arşivcilikte uygulama konusunun fonksiyonel değeri arşivcilik mesleğinin karakteristik yapısının yanı sıra mesleki becerilerin, kavramların, gerçeklerin ve kuramların dikkate alınması ile anlaşılabilir. Eğitim sürecinde öğretilen teorik bilgiler ve staj deneyimleri arasındaki pozitif ilişki öğrencilerin meslek eğitimi süresince hedeflenen bütün ders öğelerini mesleki manada öğrenmelerini mümkün kılar. Benzer şekilde öğretim süresince öğrenilen mesleki becerilerin, kavramların, kuramların ve gerçeklerin kalıcılık kazanması da bu öğretimi destekleyen uygulama deneyimi ile gerçekleşir.

Arşiv kurumlarında staj, arşivcilik sahasında uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin gelecekteki profesyonel mesleki hayatları için belirleyici yönleri sahip bir deneyimdir. Arşiv stajını başarılı ve mutlu bir mesleki hayat için gerekli kılan da, aslında bu deneyim, yani öğrenciyi okul hayatından henüz tam olarak ayrılmamışken iş hayatıyla tanıştırmasıdır. Arşivci adayı, bu tanışıklık sayesinde öğrencinin yaşamdan beklentileri ile meslek hayatında karşılaşacağı gerçekler arasında oluşabilecek farkın yaratacağı uyumsuzluk sorunları mümkün olan en az düzeye indirgenmiş olmaktadır. Yine bu tanışıklık sayesinde öğrenci hem kendini (kabiliyetlerini, sınırlarını ve karakterini) hem de iş hayatını belirli yönleri ile tanıyarak eşsiz bir tecrübe kazanmış olur.

5. Araştırmanın Soruları, Amacı, Hedefi, Kapsamı, Hipotezi, Önemi, Varsayımı, Sınırlılıkları, Tanımlar ve Çıktıları

5.1. Araştırmanın Soruları

Çalışma kapsamında aşağıda verilen sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Arşiv stajı nedir ve amaçları nelerdir?
2. Arşiv stajının tarafları kimlerdir?
3. Staj öncesinde, staj uygulaması yapılması düşünülen kurumla iletişime geçilmiş midir?
4. Stajyer, staj süresince kendisini yeterli bulmuş mudur?

5. Teorik eğitimin uygulamayı karşılama başarısı ne düzeyde olmuştur?
6. Staj uygulamasından hareketle öğrenci kendisini hangi alan(lar)da eksik hissetmiştir?
7. Arşiv stajı, ağırlıklı olarak veya tamamen hangi mesleki faaliyet(ler) kapsamında tamamlanmıştır?
8. Staj, hangi mesleki konularda gelişmeye katkı vermiştir?
9. Staj, öğrenciye özgüven sağlamış mıdır?
10. Stajyer, sürekli işe başlama konusunda teklif almış mıdır?
11. Stajyer, staj dolayısıyla mesleki arkadaşlıklar kurabilmiş midir?
12. Stajyer, gelecekte benzer bir işte çalışmayı istemekte midir?
13. Staj uygulaması, stajyerin meslek tercihinde etkili olacak mıdır?
14. Staj uygulaması, stajyerin beklentilerine cevap vermiş midir?
15. Aynı staj yeri, stajyer tarafından sonraki dönem öğrencilere tavsiye edilecek midir?
16. Arşiv kurumunda yapılan staj uygulama bakımından verimli olmuş mudur?
17. Stajyerler, staj uygulamaları sırasında mesleki konular dışında çalıştırılmışlar mıdır?

5.2. Araştırmanın Amacı, Hedefi ve Kapsamı

Bu araştırmanın öncelikli amacı; İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü müfredatında yer alan “Staj Değerlendirmesi II” dersini alan ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında altıncı yarıyılını tamamlamış olan birinci ve ikinci öğretim öğrencilerinin gerçekleştirdikleri arşiv stajlarına yönelik düşüncelerini ölçmek, bu amaçla veri toplamak ve ölçülebilir elde edilen bulguları değerlendirmektir. Bu çalışmayla, ayrıca öğrencilerin arşiv kurumlarında gerçekleştirdikleri stajlar hakkındaki görüşlerinin eğitim kurumunu, öğrenciyi ve staj yerini kapsayacak şekilde farklı açılardan anlaşılması amaçlanmıştır; öğrencilerin staj çalışmasıyla ilgili düşünce, tutum, beklenti ve taleplerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın kapsamı ise; İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin gerçekleştirdikleri arşiv stajı uygulamalarıdır.

5.3. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın hipotezi, “arşiv kurumlarında gerçekleştirilen staj uygulamalarının öğrencinin mesleki altyapısının tamamlanmasında pozitif bir rol oynadığı, üniversite eğitimi ve staj uygulamaları arasında pozitif ilişki olduğu, öğrencinin mesleğe yönelik bakış açısını şekillendirdiği, gelecek planlamasını etkilediği ve teorik yürütülen müfredatın kavranmasında etkin olduğu” şeklindedir.

6.4. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında arşiv kurumlarında gerçekleştirilen arşiv staj uygulamalarının bilimsel bir çalışmaya konu olmadığı görülmektedir.⁶

⁶ Kütüphanecilik sahasında yapılan stajlar konusu Gülbün Baydur (1989, s. 77-89), Aysun Ülkü Aydın (1994), Yalçın Yağcı (2002, s. 475-480), Dilek Varol (2003, s. 199-200), Merve Çetinkaya ve Yağmur Kurşun (2011, s. 156-161), Özhan Sağlık (2014), Aydın Efe, Burcu Umut Zın ve Kasım Binici (2014, s. 173-190) tarafından farklı çalışmalarla değerlendirilmiştir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

Bu bağlamda, bir yandan bu güne kadar arşiv staj uygulamaları üzerine spesifik akademik bir çalışmanın yapılmamış olması, diğer yandan da eğitimin bir parçası olarak arşivlerde gerçekleştirilen staj uygulamalarının sağladıkları kazanımların değerlendirilebilmesi için arşivcilik hizmet alanı staj uygulamaları üzerine bağımsız bir çalışmanın yapılması gerekliliği konunun önemini ortaya çıkarmaktadır.

6.5. Araştırmanın Varsayımları

“Staj Değerlendirmesi II” dersini alan ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında altıncı yarıyılı tamamlamış olan öğrencilerin anket sorularına samimi, doğru ve içten cevap verdikleri, ayrıca gerçekleştirdikleri stajı değerlendirirken objektif oldukları; araştırmaya katılan öğrencilerin, stajlarını fiilen yaptıkları; araştırmaya katılan öğrencilerin, deneyim yoğun bir staj dönemi geçirdikleri; araştırmaya katılan öğrencilerin staj kanaatlerine etki edebilecek bireysel ve çevresel faktörlerin sıfır olduğu ve veri toplama aracının bütün staj amaçlarını kapsadığı ve görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmıştır. Evrenin tamamına ulaşılacağı varsayımıyla çalışma evreni tespit edilmiştir.

6.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Öğrencilerin gerçekleştirdikleri arşiv stajlarına yönelik bakışlarının değerlendirildiği bu araştırma, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü müfredatında yer alan “Staj Değerlendirmesi II” dersini alan ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında altıncı yarıyılı tamamlamış olan birinci ve ikinci öğretim öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. İlgili yılda dersi alan tüm birinci ve ikinci öğretim öğrencileri veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu araştırma anketteki sorularla sınırlıdır. Araştırmada toplanan nicel verilerin güvenilirlik ve geçerliliği kullanılan anket yönteminin özellikleriyle sınırlıdır. Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak varılan sonuç ve genellemeler, araştırmanın evreni için geçerlidir. Ayrıca öğrencilerin stajın gerçekleştirdiği kurum ve stajları ile ilgili kanaatleri staj süresi ile sınırlıdır.

6.7. Tanımlar

Eğitim kurumu: Çalışma kapsamında eğitim kurumundan kastedilen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümüdür.

Staj: Akademik eğitim sürecinde öğrenilen teorik bilgilerin iş yaşamında gerçek zamanlı olarak uygulanması ile ilgili tüm faaliyetlerdir.

Stajyer / Öğrenci: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü “Staj Değerlendirmesi II” dersini alan birinci ve ikinci öğretim öğrencileridir.

Staj yeri: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü “Staj Değerlendirmesi II” dersi kapsamında staj uygulamalarının fiilen gerçekleştiği ve profesyonel arşivci tarafından yönetilme zorunluluğu olan kamu ve özel hukuk tüzel kişiliklerinin arşiv kurumudur / departmanıdır.

6.8. Araştırmanın Çıktıları

Araştırmanın çıktıları şu şekilde belirtilebilir:

1. Staj uygulaması, öğrencinin mesleki bakışını pozitif yönde etkilemektedir.

2. Staj uygulaması, öğrencinin mesleki çevresinin genişlemesine yardımcı olmaktadır.
3. Staj uygulaması, öğrencinin mesleki bilincini güçlendirmektedir.
4. Staj uygulaması, öğrencinin mesleki gelişimini / yeterliliğini güçlendirmektedir.
5. Staj uygulaması, öğrencinin özgüvenini güçlendirmektedir.
6. Staj uygulaması, öğrencinin bilgi birikimini uygulayabildiği ve eksikliğini hissettiği bir eğitimidir.
7. Staj uygulaması, öğrencinin mesleki gelecek projeksiyonunu yeniden şekillendirme ve düzenleme gücüne sahiptir.
8. Staj uygulaması, mesleki faaliyetlerin gerçekleştiği ortamın tanınmasına gerçek zamanlı aracılık etmektedir.
9. Staj uygulaması, öğrencinin iş bulmasını kolaylaştırmaktadır.
10. Staj uygulaması, Staj Koordinatörü'nün hazırlayacağı verimli staj yeri listesinin oluşturulmasına aracılık etmektedir.

7. Araştırmanın Yöntemi

7.1. Ölçeklendirme

Betimleme ya da anket araştırmaları olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye çalışır. Betimleme, olayları obje ve problemleri anlama ve anlatmada ilk aşamayı oluşturur. Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesiyle başlar. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur (Kaptan, 1991, s. 59).

Çalışmamızda uygulanan anket kapsamında, öğrencilerin staj çalışmaları ile ilgili düşünce, tutum, beklenti ve taleplerinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda yapılan anket içerisinde öğrencilerin staj sonuçları sorgulanarak, stajlarda alınan başarı durumu değerlendirilmiştir. Anket soruları yukarıda açıklanan araştırma sorularına uygun veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Alınan cevaplar, analiz edildikten, gözlem ve mantık süzgecinden geçirildikten sonra konu ve kavramsal bilgilerle bütünleştirilmiş ve bazı cevaplar gruplandırılarak bulgular ortaya konulmuştur.

Araştırma evreni olarak seçilen “Staj Değerlendirmesi II” dersini alan ve 2013-2014 eğitim-öğretim yılında altıncı yarıyılı tamamlamış olan birinci ve ikinci öğretim öğrencilerinin tamamına (144 kişi) 144 adet kapalı tip anket uygulanmıştır. Ankette açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

7.2. Veri Toplama ve Çözümleme Yöntemi

Araştırma verilerinin toplanmasında tarama yöntemi tekniklerinden biri olan anket kullanılmıştır. Anket üç bölümden oluşmuştur: Birinci bölümde, katılımcıların yaş ve cinsiyet gibi demografik özellikleri ve staj hakkında genel bilgiler sorulmuştur. Likert tipi ölçeklendirmenin yapıldığı (Tezbaşaran, 2008) ikinci bölümde stajın önemi, işleyişi ve edinimleri ile ilgili soruların öğrenciler tarafından cevaplandırılmaları istenmiştir. Bu bölümün ölçekleri içerisinde negatif sorular kullanılmamıştır. Üçüncü bölümde ise, staj yeri ile ilgili lineer sorular hazırlanarak “evet” ve “hayır”

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

şeklinde sorulara cevap verilmesi istenmiştir. Anket soruları staj öncesi, süresi ve sonucunu kapsayacak şekilde çeşitli faktörler göz önüne alınarak hazırlanmıştır.

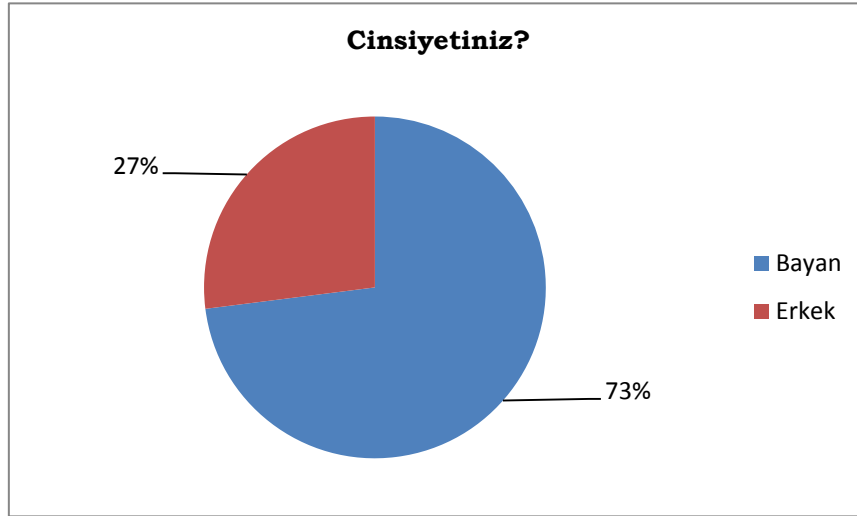
Anket soruları, arşiv stajını yapmış olan birinci ve ikinci öğretimde öğrenim gören tüm öğrencilere yöneltilmiş, staj raporlarının değerlendirilmesi sürecinde kimlik bilgisine yer verilmeyen anketler dağıtılmış ve bu formu doldurmaları istenmiştir. Tüm öğrencilerden anket geri dönüşü sağlanmış ve 144 adet anket formu değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler Microsoft Excel programında analiz edilmiştir.

7.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

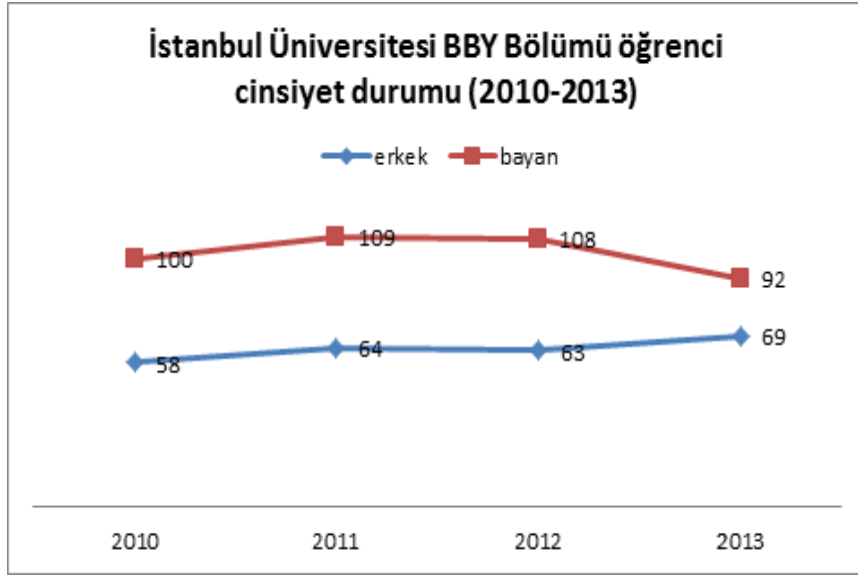
Araştırmanın evrenini İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Dördüncü sınıfta bulunan ve staj sorumluluklarını aldıkları zorunlu "Staj Değerlendirmesi II" dersi gereğince yerine getirmek durumunda olan 144 öğrencinin tümüne anket uygulanmıştır. Örneklem evreni temsil etmektedir.

8. Bulguların Değerlemesi

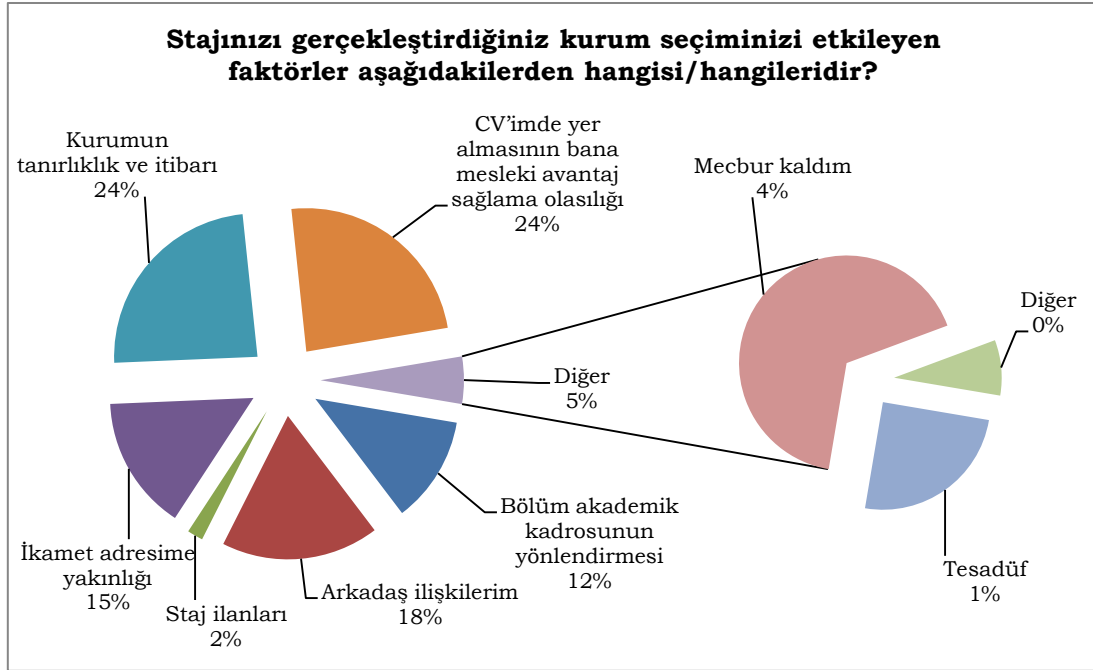
Stajyerlerin Cinsiyeti

Cinsiyet oranının belirlenmesi ile ilgili soruya, değerlendirmeye alınan 144 anketin %73'ünde bayan ve %27'sinde ise erkek cevabı verildiği gözlenmiştir. Ankete katılmış olan öğrencilerin 105'i bayan, 39'u ise erkektir. Bu sayı, 2010-2013 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi öğrenci profilini de desteklemektedir. Bilgi ve Belge Yönetimi programına 2010-2013 eğitim-öğretim yılları arasında kayıt yaptırmış öğrencilerin cinsiyet oranlarını gösteren aşağıdaki grafik de bunu teyit etmektedir. Bu durum; bilgi ve belge yönetimi sahası için yapılmış bayan ve erkek istihdam oranlarının belirlendiği uluslararası çalışmalar ve araştırma sonuçlarıyla ayrıca koşutluk göstermektedir (Simpson, 2004; Lupton, 2006; Wainwright, 2011).

Stajın gerçekleştirildiği kurum seçimimi etkileyen faktörler

“Stajınızı gerçekleştirdiğiniz kurum seçiminizi etkileyen faktörler aşağıdakilerden hangisi/hangileridir?” şeklindeki soruya, öğrencilerin %24'lük bölümü “Kurumun tanınırlık ve itibarı” ve %24'lük diğer bölümü de “CV'lerinde yer almasının kendilerine mesleki avantaj sağlama olasılığı” şeklinde cevap vermiştir. Geriye kalan %52'lik oranın %18'i arkadaş ilişkilerinin staj tercihlerini belirlediği, %12'sinin bölüm akademik kadrosunun yönlendirmesi ile staj yerlerini belirledikleri, %15'i (yaz döneminde stajın gerçekleşmesi nedeniyle) ikamet adresine yakınlık nedeniyle ve

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

sadece %2'lik oranın ise staj ilanları ile staj yerlerini buldukları anlaşılmaktadır. Yaklaşık %62'lik bölümü kapsayan dört cevap, yani stajın yapıldığı kurumun tanınırlık ve itibarı, staj ilanları, Bölüm akademik kadrosunun yönlendirmesi ve CV'de yer almasının mesleki avantaj sağlama olasılığı, öğrencilerin staj tercihlerinde bilinçli olduklarını açıkça göstermektedir. Öğrencilerin bu davranışı; stajı deneyim kazanmaları açısından kariyerlerinin önemli bir parçası olarak değerlendirdikleri ve özellikle işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerdeki rekabet ortamında iş deneyimi ve iyi referansların işe başvuran eleman için her zaman bir avantaj oluşturduğu (Lankard, 1994, s. 4) şeklindeki bakış açısına da uygundur. Bölüm akademik kadrosunun yönlendirmesi ile staj yerleri tercihinde bulunan öğrencilerin oranının %12 olması akademi ve sektör arasındaki ilişkilerin mevcut olduğu, ancak daha fazla geliştirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmalıdır. Akademi-işletme işbirliği hem akademi, hem mezun olacak öğrenci, hem de öğrencinin çalışacağı iş yeri açısından büyük yararlar getirecektir. Bulgular; staj yeri tercihlerinde, Staj Koordinatörü tarafından öğrencilerin asgari arşiv stajı şartlarını yerine getirmeleri şartıyla özgür bırakıldıklarını ve staj yerinin %88'lik bir oranla öğrenci tarafından bulunduğunu ayrıca ortaya koymuştur.

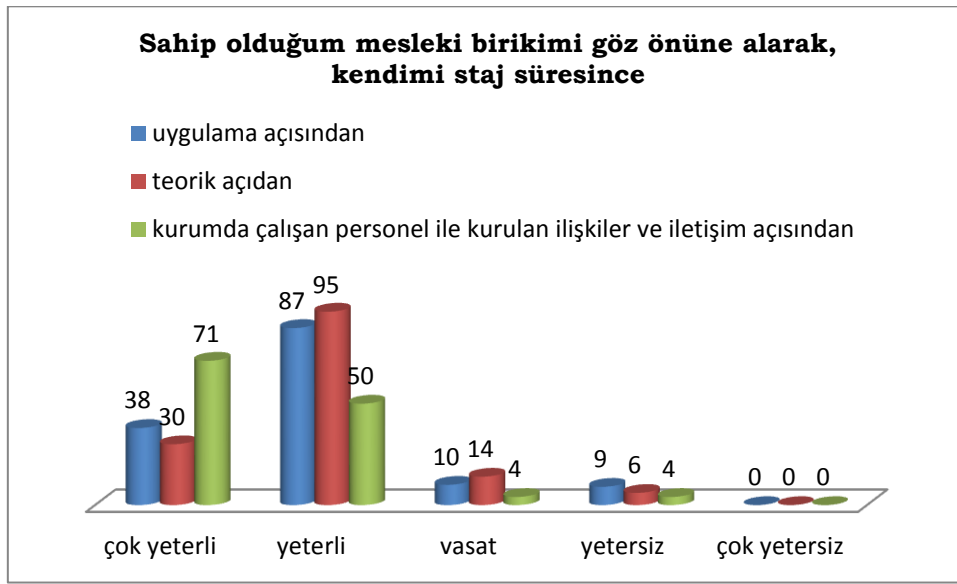
Stajın gerçekleştirildiği kurumla staj içeriği ve kapsamı hakkında staj öncesi ön görüşme yapılması

Staj faaliyetlerinin başarısı öğrenci, işyeri ve işyerindeki çalışanlar arasında karşılıklı bilgi alışverişi ortamının oluşmasında yatmaktadır. İşyeri temelli öğrenme olarak tanımladığımız bu sürecin gerçekleşebilmesinde tarafların birbirleri ile uyumları esastır (Lowden, Hall, Elliot. ve Lewin, 2011, s. 24). Staj öncesinde yapılacak bir ön görüşme öğrencinin bu staj için uygun olup olmadığının hem staj yeri hem de öğrenci açısından netleşmesini sağlayacaktır. Zaten stajlar öğrencileri gerçek iş yaşamına hazırlamakta, bu anlamda öğrenim kurumları ile iş dünyası ve genel olarak toplumu birbirine bağlamaktadır (Kolb, 1984, s. 211). Bu bağlamda “Stajınızı gerçekleştirdiğiniz kurumla staj öncesinde staj mahiyeti ve kapsamı üzerine

bir ön görüşme yaptınız mı?” sorusuna verilmiş olan %93 oranındaki evet cevabı öğrencilerin ve staj imkânı sağlayan kurumların konunun bilincinde olduklarını ve konu üzerinde hassasiyetle durduklarını göstermektedir. Bu durumu; ayrıca staja ilişkin gerçekleştirilmesi zorunlu olan bürokratik yazışma süreci de desteklemektedir.

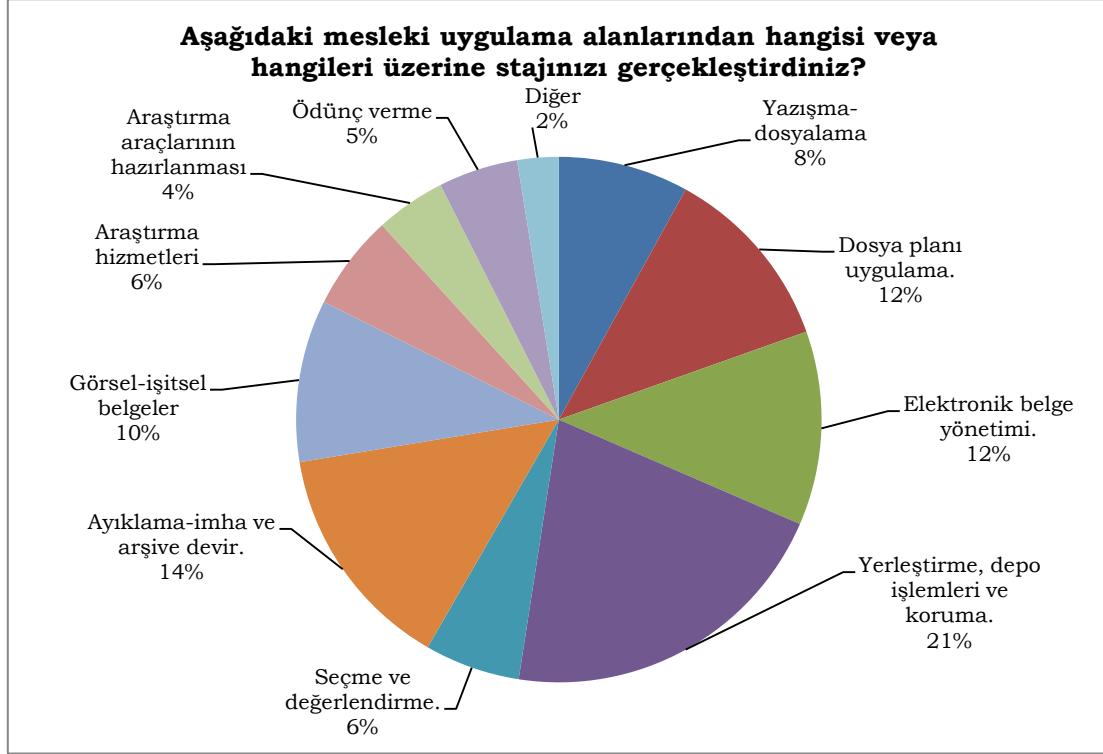
Öğrencinin teorik, uygulama ve iletişim bakımlarından kendisini yeterli görmesi

Staj, bir pratik öğrenim devresi ve teorinin uygulamada gerçekleştirilme dönemidir. Staj süresince öncelikle iş yerindeki yeni bilgiler, öğrencinin daha önce okulda öğrendikleriyle bütünleşmekte ve öğrenilenler gerçek iş yaşamında uygulanmak suretiyle anlam kazanmaktadır. Öğrenci, bu bağlamda kendi yaratıcılık ve zihinsel becerilerini kullanarak ortamla etkileşip bütünleşmektedir. Staj süresince öğrenciler kendilerini sahip oldukları mesleki birikimin etkin kullanımı, grup içinde etkin çalışabilme becerisi, ihtiyaç duydukları bilginin elde edilmesi ve kullanımı, sistemi anlama becerisi ve teknoloji kullanımı başarısı noktasında sınama şansına sahip olurlar. Ankette kendilerine sorulan “Sahip olduğum mesleki birikimi göz önüne alarak kendimi staj süresince uygulama açısından, teorik ve kurumda çalışan personel ile kurulan ilişkiler ve iletişim açısından hangi düzeyde yeterli buldular?” sorusuna, öğrencilerin %80’lik bölümünün yeterli ve çok yeterli şeklinde cevap vermiş olmaları öğrencilerin bu konuda mesleki birikim ve becerilere sahip oldukları ve kendilerine önemli ölçüde yeterli mesleki eğitimin verildiği şeklinde yorumlanabilir. Zaten iyi bir meslek eğitiminin amacı hem alanla ilgili teorik bilgileri öğretmek, hem de bu bilgilerin fiilen uygulanmasını gösterip, öğrenciye deneyim kazandırmak ve onu gerekli becerilerle donatmaktır.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE
ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

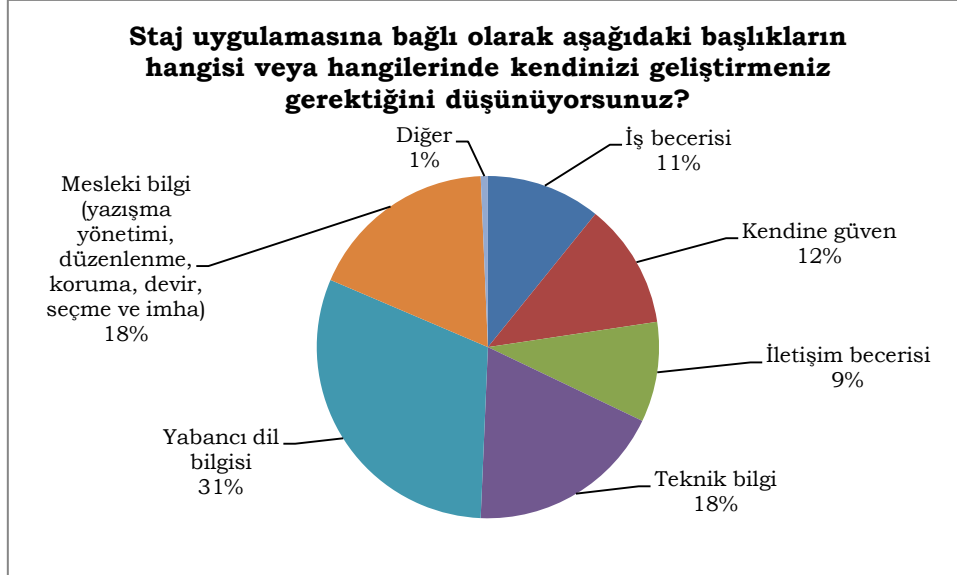
Stajın hangi mesleki faaliyet alanında yapıldığı

Stajın gerçekleştiği staj yerinde çalışılan bölüm / uygulama alanları ile ilgili bulgular; öğrencilerin %98'lik bölümünün staj yerlerinde mesleğin tüm uygulama alanlarında sorumluluk aldıklarını ve çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Mesleği bir bütün olarak tanımak, yapılan işin önemini kavramak ve her bölümde yapılan işle ilgili bilgi ve beceri geliştirmek ancak öğrencinin rotasyon yöntemiyle uygulama alanlarının her birinde belirli süreler ile çalıştırılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu nedenle kurumlar tarafından stajyer öğrencilerin hiç olmazsa birkaç bölümde çalıştırılması uygun olacaktır. Elimizdeki veriler Öğrencilerin staj süresince minimum iki uygulama alanında çalıştıklarını göstermektedir. Bu uygulama alanlarına göre değerlendirildiğinde; öğrencilerin ağırlıklı olarak %21 ile belge depolama sürecinde çalışmış oldukları, bu orana %14 ile ayıklama ve imha faaliyetleri dâhil edildiğinde stajları süresince yüksek oranda arşiv yönetiminde görevlendirildikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin %12'lik kısmı mesleğin önemli ve popüler konu sahalarından olan elektronik belge yönetimi faaliyetlerinde yer aldıkları, %7'lik kısmının temel mesleki faaliyetleri yerine getirdikleri (yazışma dosyalama-dosya planı hazırlama), %15'lik kısmının ise hizmet verilen kesimler ile muhataplık kurdukları görülmektedir. %57'lik kısmın görünür noktalarda hizmet verdikleri, yani öğrencinin çalışma çevresiyle muhataplık kuracağı yerlerde istihdam edilmiş oldukları bu bulgulardan çıkartılabilecek diğer bir sonuçtur. Geri kalan %43'lük kısım, hizmet verilen kesimlerle doğrudan muhataplık kurulabilecek yerlerde sorumluluk almamıştır. Bu tablo, genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin eğitimleri süresince

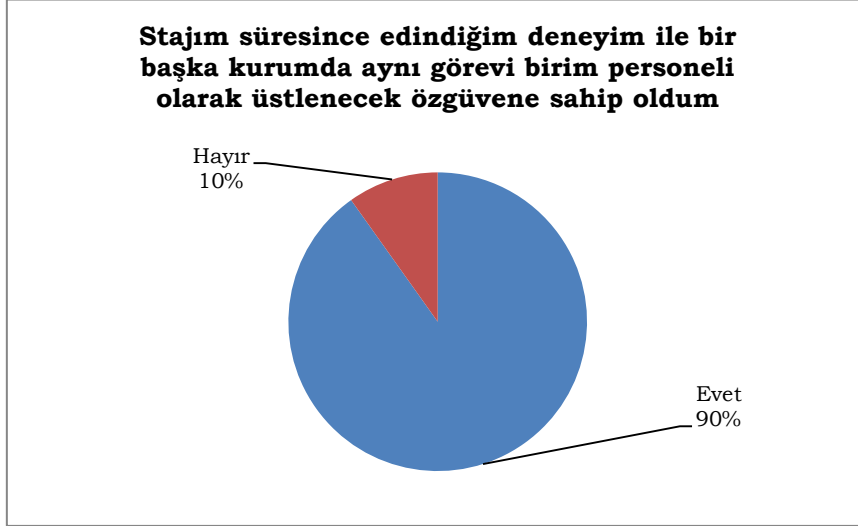
öğrendikleri mesleki bilgiyi deneyimleyerek, hatırladıkları teorik bilgilerini uygulamaya koyabildiklerini net bir biçimde göstermektedir.

Staj sırasında öğrencinin kendini hangi açılardan geliştirdiği

Bu tablo; öğrencilerin farklı arşiv faaliyetlerinde görev aldıklarını, bu görevlerini teorik bilgiden hareketle ve kurumda bulunan tecrübeli meslek personelinden destek alarak gerçekleştirdiklerini, staj uygulamaları sırasında kendilerini mevcut mesleki kapasitelerinin üstüne çıkarmak zorunda hissettiklerini göstermektedir. Bu bakımdan öğrencilerin %31'lik bölümü (uygulamanın yapıldı kurumlarda kurumların yazışma sistemlerinin, kurumların uluslararası ortaklıkları ve uluslararası yazışmaları yürütmeleri, kullanılan yazılımların ağırlıklı olarak yabancı dilde olması, ofis iletişim ortamında yabancı kökenli kelimelerin ağırlık olarak kullanılmalrı gibi nedenlerle) yabancı dil bilgisi eksikliğini hissettikleri, %18'lik bölümü giderek daha teknolojik hale dönüşen ofis ortamının sürekli artan teknik bilgi ihtiyacı ve anlık karşılama gerekliliğini fark ettikleri, %18 yazışma yönetimi, düzenleme koruma seçme ve imha gibi temel mesleki bilgilerde daha fazla uygulama ihtiyacı içinde buldukları, %12 ve %9 oranları ile belirlenen kendine güven ve iletişim becerileri konusunda kendini geliştirme ihtiyacı duydukları açıkça görülebilmektedir. Ayrıca mesleğin bazı alanlarında pratik uygulama alışkanlıklarının ve yeteneklerin geliştirilmesi öğrenci tarafından doğru algılanmış görünmektedir. Ancak bu, çoğunlukla zaman alıcı ve uygulamaya ihtiyaç duyan bir süreçtir. Bu tablo, mesleğin staj uygulama süresince hissettirdiği gerekliliklerin farkına varılması nedeniyle, staj süresinin daha uzun bir süreye yayılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Staj süresince edinilen deneyimin sağladığı özgüven

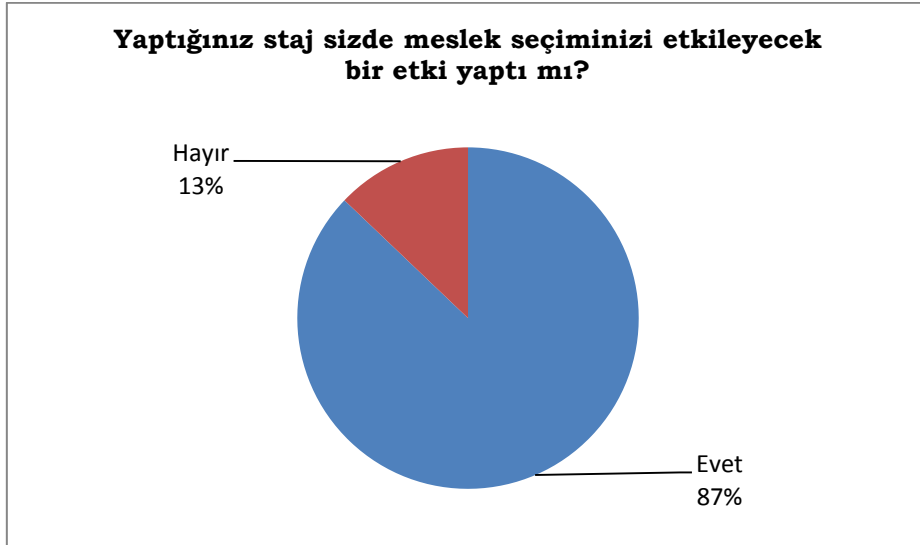
Staj; öğrencilere iş yaşamına ilişkin sorunları tanıma, bu sorunlarla başa çıkma, örgüt içinde iyi iletişim kurabilme, hizmet verilenlerle iyi ilişkiler kurma, onların beklentilerini anlama ve gözleme imkânının yanı sıra onlarla nasıl sağlıklı iletişim kurulacağına ilişkin çok değerli bilgiler de kazandırabilir. Bu sayede birey kendini daha donanımlı hisseder, öz güveni gelişir ve sektöre ait yenilikleri tanıma yanında, mezuniyet sonrası için önemli bir referans elde edilmiş olur (Çetin, 2005). “Stajım süresince edindiğim deneyim ile bir başka kurumda aynı görevi birim personeli olarak üstlenecek özgüvene sahip oldum” sorusuna öğrencilerin %90 oranında evet cevabı vermeleri, arşiv stajı sonrasında öğrencilerin kendilerini staj sonrasında bir kurumda mesleki sorumluluk alabilecek bir meslek mensubu olarak görebildikleri ve bu özgüveni kazanma fırsatı elde ettikleri şeklinde yorumlanmalıdır.

Staj sonrası kurum yetkilileri tarafından iş teklifi veya kurumda işe alınacağına yönelik ima yapılması

Meslek eğitiminde iş deneyimi ve olumlu referanslar ancak staj yoluyla kazanılmaktadır. Staj; okul ve çalışma yaşamı arasında köprü oluşturmakta, bu süreç için gerekli zemini hazırlamaktadır. “Staj sonrasında kurumda ücretli olarak çalışmanız için bir teklif aldınız mı veya gelecekte böyle bir teklif alacağınıza yönelik bir ima yapıldı mı / söylendi mi?” sorusuna 73 öğrencinin evet ve 71 öğrencinin hayır cevabı vermesi (%51 ve %49), meslek personeline sektör içerisinde ihtiyaç duyulduğu ve hâlihazırda istihdam açığı olduğu şeklinde yorumlanmalıdır. Öğrencilerin bir bölümünün stajlarını kamuda yaptıkları düşünüldüğünde, kamu personel istihdamının belirli kurallara bağlı olması nedeniyle böyle bir teklif imkânının bulunmaması, özel sektördeki personel açığının ve nitelikli personel beklentisinin büyüklüğü ortaya çıkmaktadır. Bu durum, ayrıca öğrencilerimizin pek çok meslek alanının aksine - şartları uygun buldukları takdirde- kendilerine sektör içerisinde rahatlıkla iş bulabilecek durumda oldukları şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda bu oran gerek mesleki altyapılar ve gerekse şahsi özellikleri ile öğrencilerin takdir topladıkları anlamına da gelmektedir.

Stajın meslek tercihinizi etkileyecek etki bırakması

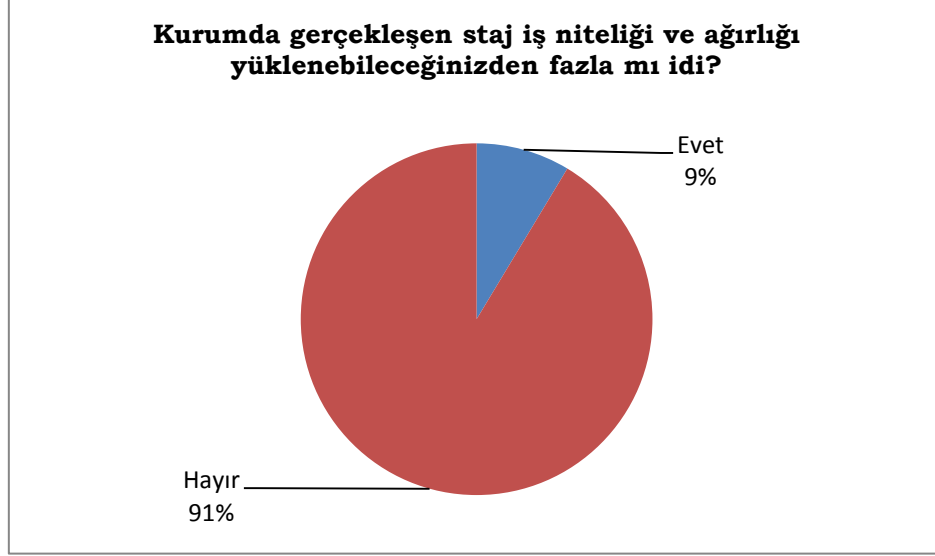

Özellikle mesleki bir alanda eğitim gören üniversite öğrencilerinin kariyer yolculuğunun en önemli kilometre taşlarından birisi staj konusudur. Bir meslek veya sanat dalı ile ilgili alınan eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla yürütülen etkinlik olarak staj, öğrenciler için eğitimini gördükleri meslek ile ilgili olarak sektörde kariyerlerine devam edip etmeyeceğinin de belirlendiği önemli aşamalardan birisidir. Staj, öğrencinin üretkenlik kavramı ile birlikte, analitik düşünerek çözüm üretme ve liderlik becerilerini geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Çünkü konunun odak noktasında öğrencinin kendisi ve geleceği bulunmaktadır. “Yaptığınız staj sizde meslek seçiminizi etkileyecek bir etki yaptı mı?” sorusuna verilmiş

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

olan %87 “evet” cevabı, staj yeri tercihini bilinçli yapan öğrencilerin stajları sonrasında mesleki tatmin yaşadıklarını göstermektedir.

Stajın iş niteliği ve ağırlığının öğrenciyi zorlaması

Öğrencilerin eğitim kurumlarında edindikleri teorik bilgi ve iş yöntemlerini, çalışma yaşamında uygulamaya dökülebilmeleri oldukça önemlidir. Bir yandan teorik bilgi ve pratik becerilerin bütünleşmesi, diğer yandan da uzmanlaşabilmek için mesleki deneyim kazanmaları açısından staj dönemi, kariyerin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir. “Kurumda gerçekleşen staj iş niteliği ve ağırlığı yüklenilebileceğinizden fazla mı idi?” sorusuna, staj yapan öğrencilerin %91’inin “hayır” cevabı vermeleri, aldıkları mesleki eğitim ile uygulamayı bir araya getirme becerisine sahip oldukları ve kendilerini mesleğe hazırlayan teorik eğitimi etkin bir şekilde alarak staj sürecine girdikleri anlamını taşımaktadır. Ancak burada staj yerinde görevli meslektaşların stajyer öğrencilerin niteliklerine uygun ve konularını gözeterek sorumluluk paylaşımı yaptıkları göz ardı edilmemelidir.

Sonuç

Arşiv kurumlarında gerçekleştirilen stajlar, teorik olarak alınan eğitimin uygulamaya dönüştüğü arşivcilik eğitiminin önemli bir evresidir. Yine stajlar, gerçekleştirilecek staj uygulaması sürecinde teorik eğitimin uygulamayla pekiştirileceği, mesleki güncel sorunlarla karşılaşılacağı, mesleki geleceğe ilişkin planlama katkısı verebileceği arşivcilik mesleğinin gelecekteki mensupları için arşivcilik camiası ile ilk tanışma anı olarak önem gösterilmesi gereken konulardan biridir.

Türkiye’de arşivcilik alanına ait staj uygulamaları konusu özellikle gelişen ve değişime uğrayan hizmet sektörü içerisinde alan gerekliliklerinden biri olarak gündemdeki önemli yerini muhafaza etmektedir. Ancak Arşivcilik hizmet alanı içerisinde yeni meslek profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinin önemli aşamalarından biri olan staj konusu, konunun ilgilileri tarafından mesleki örgütlenme, meslek tanımı,

meslek etiği gibi konuların yanı sıra arşivcilik eğitime ilişkin pek çok ayrıntının tartışılmasına karşın, ne eğitimin bir parçası ne de kendi başına bir çalışma sahası olarak bilimsel anlamda bu güne kadar Türkiye’de tartışılmamıştır.

Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencileri, stajlarını -mevzuat gereği belirli yasal, eğitimsel ve kurumsal gereklilikler yerine getirilerek ve bir arşiv profesyoneli tarafından yönetilmeleri şartıyla- arşiv kurumlarına ve bünyesinde arşiv departmanı bulunan kuruluşlara, kendilerine mesleki katkı sağlamak üzere gönderilmektedirler. Öğrencilerin fiilen gerçekleştirdikleri staj uygulamalarının bir yılı bu çalışma kapsamında ölçek yordamıyla değerlendirilmiştir. Uygulanan ölçek ile öğrencilerin konuya bakışları ve edindikleri deneyimler sorgulanmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin aldıkları teorik eğitimin staj başarısına etkisi, eğitimi aldıkları branşın çalışanlarının hangi şartlar altında görevlerini yerine getirdikleri, çalışan-kurum arasındaki ilişkiler, meslek üyeleri arasındaki dayanışma, eğitimin kendilerine mesleki getirilerini deneyimleme imkânı ve staj uygulamasının böyle bir meslek içinde yer alıp almama kararlarını şekillendirip şekillendirmediği ayrıca değerlendirilmiştir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar bilgi profesyoneli meslek adayı olan arşiv stajyerleri için önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Çalışma bulgularından biri; öğrenci sayısının -diğer hizmet alanlarında da görüleceği üzere- ağırlıklı olarak bayarlardan oluştuğu, dolayısıyla gelecekteki personel kitlesinin yaklaşık 3/2 oranında bayan ağırlıklı olacağını öngörülebileceğidir. Çalışmanın bir diğer bulgusu öğrencilerin beklentilerine uygun staj yeri tercih ettikleri, hatta gelecek beklentilerine, kabiliyetlerine ve arzularına yönelik staj yeri tercihlerinde yanılmadıklarıdır. Bu bulguların yanı sıra, staj yerlerinde öğrencilerin çoğunlukla motive edildikleri, eğitimden kaynaklı bilimsel birikimlerini başarılı bir biçimde değerlendirebildikleri, mesleki faaliyet sahalarının tamamında sorumluluk aldıkları, sorumluluk üstlenmelerinin teşvik edildiği, öğrencilerin kendilerine yüklenen sorumlulukları başarılı bir şekilde gerçekleştirdikleri, meslek çalışanları ve hizmet alıcılarıyla olumlu ilişkiler kurdukları, kurum tarafından kurum personeli gibi algılandıkları ve staj sonrasında stajlarını gerçekleştirdikleri kurumdan genellikle çalışma teklifi aldıkları anlaşılmıştır. Bu bulgular, ayrıca uygulanmakta olan akademik müfredatın olumlu yönlerinin ağırlıkta olduğu ve stajın amaçlarına ulaştığı şeklinde yorumlanabilir. Yine bu bulgular, uygulanan akademik müfredatın alana özgü eğitiminin genel ve özel amaçları ile açık bir koşutluk sergilediğini de ortaya koymaktadır.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNDE ARŞİV STAJI ALGISI -UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA-

Kaynakça

- Anadal eğitim programı zorunlu dersleri. (2014). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. 25 Aralık 2014 tarihinde <http://www.dtcf.ankara.edu.tr/dersprogram2012/bilgibelge2012.pdf> adresinden erişildi.
- Bilgi ve Belge Yönetimi, lisans programı. (2014). EYYBiS - İstanbul Üniversitesi Eğitimde Yapılanma ve Yenilenme Bilgi Sistemi. 25 Aralık 2014 tarihinde https://egitimdeyapilanma.istanbul.edu.tr/akademik/index.php?page=mufredat&&birim_id=36&&dil=tr adresinden erişildi.
- Bird, N. ve Crumpton, M. A. (2014). Real learning connections: questioning the learner in the LIS internship. *Journal of Education for Library and Information Science (JELIS)*, 55 (2), 89-99.
- Brodie, P. ve Irving, K. (2007). Assessment in work-based learning: investigating a pedagogical approach to enhance student learning. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 32 (1), 11-19.
- Criteria for an experience to be defined as an internship. (2014). 13 Aralık 2014 tarihinde <http://shp.missouri.edu/hs/pdf/InternshipDefined.pdf> adresinden erişildi.
- Çetin, Ş. (2005). Öğrenci stajlarında yararlanılan dersler üzerine ampirik bir değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16 (2), 153-169.
- Ders tanım ve içerikleri. (2014). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. 21 Aralık 2014 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/dtl.asp?s=4> adresinden erişildi.
- Efe, A., Zan, B. U. ve Binici, K. (2014). Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencilerinin staj uygulamaları üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 60. yıl armağan kitabı* içinde (173-190). Nevzat Özel ve Neslihan Er Koçoğlu (Yay.haz.). Ankara: Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Gaus, W. (1998). *Berufe im Archiv-, Bibliotheks-, Informations- und Dokumentationswesen: Ein Wegweiser zur Ausbildung*, 4. Auflage. Berlin und Heidelberg: Springer Verlag.
- Kaptan, S. (1991). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Keskin, İ. (2003). *Yakınçağ'dan günümüze Türkiye'de ve Avrupa'da arşivcilik eğitimi*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall.
- Lankard, B. A. (1994). Employers' expectations of vocational education. *ERIC Digest*, 149, 1-6. 12 Mart 2014 tarihinde https://archive.org/details/ERIC_ED376273 adresinden erişildi.
- Lupton, B. (2006) Explaining men's entry into female-concentrated occupations: issues of masculinity and social class. *Gender, Work & Organization*, 13 (March 2), 103-128.
- Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ders bilgi paketi. (2014). 25 Aralık 2014 tarihinde http://dosya.marmara.edu.tr/fef/bby/BBY_2011_1.Egitim.pdf adresinden erişildi.
- Position statement: U.S. internships a definition and criteria to assess opportunities and determine the implications for compensation. (2014). 11 Aralık 2014 tarihinde http://www.naceweb.org/connections/advocacy/internship_position_paper/#sthash.ue1wsVrY.kct94Q5G.dpuf adresinden erişildi.

Simpson R. (2004). Masculinity at work: the experiences of men in female dominated occupations. *Work Employment & Society*. 18 (June 2), 349-368. 11 Aralık 2014 tarihinde <http://wes.sagepub.com/content/18/2/349.abstract> adresinden erişildi.

Tezbaşaran, Ata, (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*. 3. sürüm. Mersin: Mersin Üniversitesi. 16 Aralık 2014 tarihinde https://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_%C3%96l%C3%A7ek_Haz%C4%B1rlama_K%C4%B1lavuzu adresinden erişildi.

Wainwright, A. (2014). An overview of gender in library and information sciences. Research paper. Illinois: University of Illinois Urbana. 12 Mart 2014 tarihinde www.amywainwright.com/ResearchPaper.pdf adresinden erişildi.